

سناریونویسی توسعه پیاده‌روی اربعین حسینی و آینده‌پژوهی جهانی شدن فرهنگ مبتنی بر آن

امید سعیدی^۱

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۵/۲۱

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۲/۰۱

چکیده

اربعین حسینی، یادآور حماسه جاودانه ایثار و شهادت، تجلی عشق و ارادت به خاندان عصمت و طهارت و فرصتی برای تعمیق باورهای دینی و تقویت هویت شیعی است. این مراسم بزرگ، با حضور میلیونی زائران از سراسر جهان، به عنوان یکی از بزرگ‌ترین اجتماعات مذهبی در دنیا شناخته می‌شود و پیام صلح، وحدت و همدلی را به گوش جهانیان می‌رساند. به نظر می‌رسد این اجتماع نیاز به برنامه‌ریزی دقیق دارد. از این رو هدف پژوهش حاضر سناریونویسی توسعه پیاده‌روی اربعین حسینی و آینده‌پژوهی جهانی شدن آن است. این مقاله از نظر هدف کاربردی - نظری و از نظر ماهیت توصیفی - تحلیلی و روش جمع‌آوری اطلاعات آن مبتنی بر مطالعات کتابخانه‌ای است. روش واکاوی این پژوهش، کیفی و از نوع سناریونویسی مبتنی بر تحلیل محتوا در غالب دسته‌بندی مطالب مفهومی است. نتایج

۱. دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری دانشگاه خوارزمی.omid.saeidi16@gmail.com

پژوهش نشان می‌دهد که به‌منظور رسیدن به هدف مذکور ده سناریوی سازگار وجود دارد که در صورت اجرایی شدن، روند توسعه اربعین حسینی سرعت خواهد گرفت.

کلیدواژه‌ها: اربعین حسینی، فرهنگ اربعین، جهانی شدن، وحدت اسلامی.

مقدمه

پیاده‌روی اربعین حسینی از وجوه ممتاز هجرت در فرهنگ سیاسی شیعی است که به‌عنوان بزرگ‌ترین اجتماع انسانی جهانی برگزار می‌شود. این اجتماع باشکوه مذهبی علاوه بر دارا بودن وجوه ممتاز مذهبی، واجد پیام‌های عمیق سیاسی و اجتماعی است (غفاری هاشجین و آقایی، ۱۳۹۷: ۱). آیین‌های حسینی در طول تاریخ نقش بسزایی در حیات شیعه داشته‌اند؛ چنان‌که اربعین را می‌توان از عوامل گسترش تشیع دانست؛ زیرا در طول تاریخ شیعه، حرم‌های شریف امامان معصوم، مراکز علم، تبلیغ و ترویج دین، مبدأ قیام‌ها و نهضت‌ها، محل پیمان بستن و هم‌قسم شدن برای انقلاب‌ها و جنبش‌های اجتماعی بوده است. آیین بزرگداشت اربعین در حال حاضر، صفوف شیعیان را درهم تنیده‌تر می‌کند و موجب اقتدار آنان می‌شود. از این‌رو شناخت اربعین و پژوهش و ژرف‌اندیشی درباره کارکردهای آن اهمیت بسیاری دارد. اجتماع میلیونی در اربعین حسینی به‌عنوان یکی از آیین‌های دینی که به صورت جمعی و توأم با احساس و دارای هدف برگزار می‌شود، نقش‌ها، ظرفیت‌ها، مؤلفه‌ها و کارکردهای مختلفی دارد و آن را می‌توان از زوایای مختلفی بررسی کرد (سامانی، ۱۳۹۷: ۳۷). حماسه عاشورا در تحقق ارزش‌های تمدن اسلامی جایگاه بسیار مهمی دارد و قطعاً راهپیمایی اربعین در احیاء، تقویت و انتقال باورها و ارزش‌های آن نقش ایفا می‌کند (خاکی و حسینی، ۱۳۹۹: ۹۳).

پیاده‌روی اربعین حسینی، فارغ از هرگونه گرایش و تمایز مذهبی، به‌عنوان نمادی از ظلم‌ستیزی و عدالت‌خواهی، پیامی جهانی را به گوش بشریت می‌رساند. این رویداد عظیم، فرصتی برای گفتگوی بین‌ادیان و مذاهب مختلف فراهم می‌کند و زمینه را برای تبادل افکار و اندیشه‌ها مهیا می‌سازد. توسعه و ترویج فرهنگ شیعه از طریق پیاده‌روی

اربعین، نیازمند همکاری و همدلی تمامی جوامع اسلامی است. اتحاد و همبستگی مسلمانان در این مسیر، گامی مهم در راستای معرفی چهره واقعی اسلام به جهانیان و زدودن غبار اسلام‌هراسی و تفرقه‌افکنی از چهره این دین آسمانی خواهد بود.

پیاده‌روی اربعین حسینی، صرفاً به یک گردهمایی مذهبی محدود نمی‌شود، بلکه ابعاد مختلف فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و اقتصادی را نیز در برمی‌گیرد. این رویداد عظیم، فرصتی برای تبادل فرهنگی بین ملل مختلف، تقویت وحدت و همدلی بین مسلمانان، ترویج صلح و دوستی، و رونق اقتصادی را در مناطق مسیر پیاده‌روی فراهم می‌کند. نهادها و سازمان‌های مختلف، اعم از دولتی و مردمی، می‌توانند با برنامه‌ریزی و اجرای طرح‌های مختلف، در توسعه و ترویج فرهنگ پیاده‌روی اربعین نقش آفرینی کنند. این امر، مستلزم همکاری و همدلی تمامی دستگاه‌ها و نهادهای ذی‌ربط خواهد بود.

پیاده‌روی اربعین حسینی، به‌عنوان یک رویداد فرهنگی منحصر به فرد، ظرفیت‌های فراوانی برای توسعه و ترویج فرهنگ شیعه در سطح جهانی دارد. با برنامه‌ریزی دقیق، سرمایه‌گذاری مناسب و مشارکت فعال نهادها و سازمان‌های مختلف، می‌توان این رویداد عظیم را به بستری برای ارتقای هویت شیعی، تقویت وحدت و همدلی بین مسلمانان، نشر معارف و آموزه‌های دینی تبدیل کرد. بنابراین هدف این مقاله سناریونویسی توسعه پیاده‌روی اربعین حسینی به‌عنوان یک رویداد فرهنگی جوامع شیعه مذهب و جهانی‌شدن آن است. سناریوهای ارائه شده برای توسعه پیاده‌روی اربعین حسینی، با تمرکز بر ابعاد مختلف فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و اقتصادی، گام‌های بلندی را برای ارتقای این رویداد عظیم به‌عنوان یک رویداد فرهنگی شاخص در سطح جهانی برمی‌دارد.

مبانی نظری

الف) مروری بر تاریخ و فلسفه اربعین

«عطیه عوفی» - از بزرگان کوفه - به زیارت مزار حضرت سیدالشهداء در کربلا آمد. او ابتدا در آب فرات غسل زیارت کرد و بدن خود را معطر نمود. سپس با پای برهنه و حالت

زاری و گریه، آرام آرام به سوی مزار امام علیه السلام گام برداشت و قبر مطهر ایشان و دیگر شهیدان کربلا را زیارت کرد. در مورد نخستین اربعین حضرت سیدالشهداء بحث زیادی شده است. اینکه آیا اسیران کربلا در اولین اربعین سیدالشهداء توانستند بر مزار ایشان حاضر شوند یا خیر؟ دسته‌ای از مورخین شیعه بر این باورند که آنان در اربعین اول موفق نشده‌اند؛ زیرا در شام به سر می‌بردند و چنین فرصتی نیافتند. دسته‌ای دیگر معتقدند که آنها موفق به زیارت در اربعین اول شده‌اند. دلیل ایشان این است که با احتساب خروج ایشان در روز یازدهم از کربلا و ورود ایشان به شهر شام در روز اول صفر، جمعاً هجده روز در راه بوده‌اند؛ بنابراین اگر ایشان توانسته باشند این مسیر را با تمامی مشقات اعم از گردانیده شدن در شهرهای بین راه و خستگی و گرسنگی، هجده روزه طی کنند، به طور یقین این مسیر را می‌توانسته‌اند در همین مدت، یعنی از سوم تا بیستم صفر (اربعین) طی نمایند و حال اینکه در برگشت انگیزه بیشتری برای رسیدن به مقصد وجود داشته و از مشقات پیش گفته هم خبری نبوده است. در هر حال بحث در این باره همچنان بی نتیجه مانده و هر یک از این دو دسته بر دلایل خود پای می‌فشارند (تهامی، ۱۳۹۰: ۱). راه‌پیمایی اربعین حسینی به عنوان یکی از مناسک و آئین‌های گرامی داشت قیام امام حسین علیه السلام در سالروز واقعه عاشورا است. قیامی که نماد مبارزه علیه ظلم ظالم است و عدم سازش و مماشات و محافظه‌کاری سیاسی را به عنوان یک پیام اصلی در حفظ کیان اسلام همیشه و همواره به مسلمانان گوشزد می‌نماید (اکوانی، ۱۳۹۹: ۱۳۳).

پیاده‌روی اربعین، شامل جمعیتی غیرهمگن و کاملاً متفاوت است که در یک نقطه فصل مشترک دارند و آن، دوست داشتن جمعیتی پاک و مظلوم است. این تنوع و تفاوت‌های بسیار زیاد بین تجربه‌کنندگان رویداد اربعین موجب شده تا تجربیات متفاوت در کنار احساسات مشترک و جمعی شکل بگیرد (درودیان، ۱۳۹۷: ۵۷). مراسم پیاده‌روی کربلا در روز اربعین، از دیرباز در میان شیعیان و دوستداران اهل بیت علیهم السلام اهمیت بسزایی داشته و علما و مراجع نیز همگام با مردم عراق و دیگر سرزمین‌های اسلامی در این مراسم معنوی شرکت می‌کنند. این پیاده‌روی از مسیرهای گوناگون انجام

می‌شود که شلوغ‌ترین مسیر، راه سه‌روزه نجف به کربلا است (اباذری، ۱۳۹۹: ۱۴۳). عزاداری امام حسین علیه السلام و پیاده‌روی اربعین حسینی سنتی بسیار پسندیده و ضروری است. آنچه می‌بایست مورد توجه قرار گیرد، این است که شیعه زمانه با ملاک‌های عقلانی، دینی و سیاسی انسانی همچون آزادگی، عدالت‌خواهی، عامل به معروف بودن، ناهی از منکر بودن، صداقت، پایبندی به عهد و پیمان و سایر فضایل و مکارم اخلاقی و دینی، در عمل آماده ظهور امام عصر شود (درودیان، ۱۳۹۷: ۳۷).

آیین پیاده‌روی اربعین بستر مناسبی برای رشد فضایل انسانی و اخلاقی، تعامل بین فرهنگی، انسجام اجتماعی و بازنمایی هویت شیعه ایجاد کرده است (تاجبخش، ۱۴۰۱: ۱۱۷). جمع خودجوش و مردمی اربعین آثار فرهنگی بی‌نظیری دارد که از آن جمله می‌توان به انسجام بخشی درون دینی و برون دینی، انتقال مؤلفه‌های ارزشی قیام حسینی به دیگر ادیان، تغییر در سبک زندگی کنشگران، تقویت باور و یاد خداوند، ارائه نمونه‌ای عینی از سبک زندگی مهدوی، میل به ایثار و فداکاری و ارائه چهره‌ای واقعی از شیعه به دنیا اشاره کرد که در آن پیروان تمام ادیان الهی از سراسر دنیا در کنار هم بی‌هیچ اختلافی جمع می‌شوند (فتح‌الله نژاد زنگی آبادی، ۱۳۹۷: ۲۷). آیین اربعین حسینی، به‌عنوان یک پدیده بزرگ دینی، در طول ۱۴ قرن گذشته، همواره محور ماندگاری نهضت عاشورا و گفتمان امام حسین علیه السلام بوده است (موسوی و بیات، ۱۳۹۷: ۲۳).

روش تحقیق

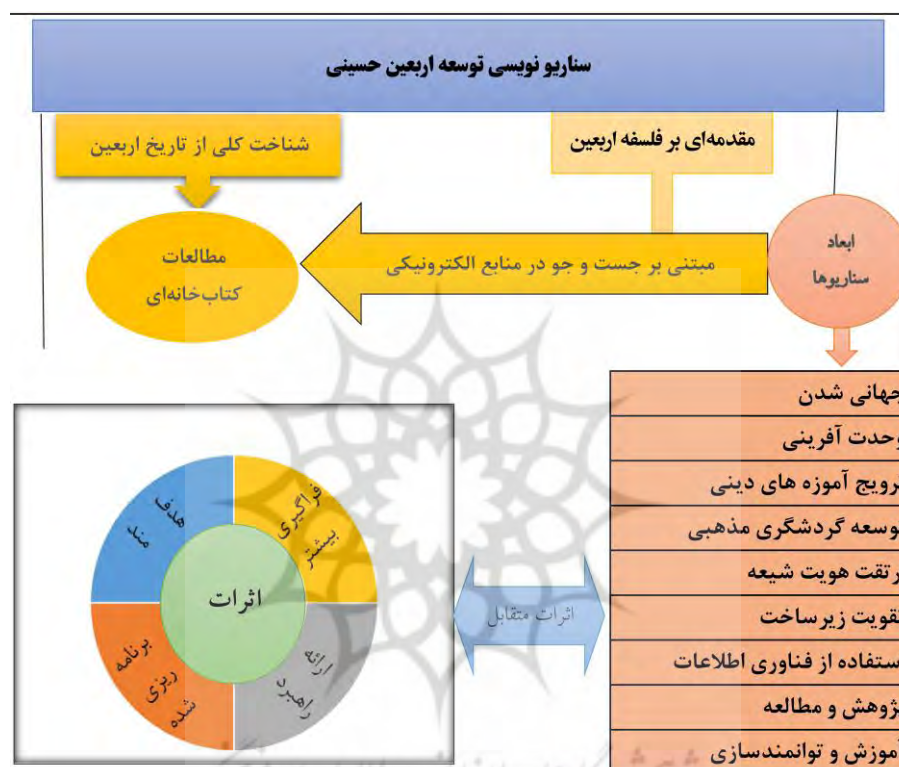
این مقاله از نظر هدف کاربردی - نظری و از نظر ماهیت توصیفی و تحلیلی و روش جمع‌آوری اطلاعات مبتنی بر مطالعات کتابخانه‌ای است. همچنین روش واکاوی آن کیفی از نوع سناریونویسی مبتنی بر تحلیل محتوا در غالب سناریوهای تفکیکی است که شکل (۱) مدل مفهومی این پژوهش را نشان می‌دهد.

بحث و یافته‌ها

الف) جهانی شدن فرهنگ اربعین حسینی

اربعین حسینی، یادبود چهل‌روزه شهادت امام حسین علیه السلام و یارانش در واقعه کربلا،

بزرگ‌ترین اجتماع انسانی در جهان است که هر ساله میلیون‌ها زائر از سراسر دنیا به سوی حرم امام حسین علیه السلام در کربلا رهسپار می‌شوند. این مراسم عظیم، فرصتی برای ترویج فرهنگ و آموزه‌های اسلام ناب محمدی و همچنین تجلی همبستگی و وحدت مسلمانان جهان است.

شکل ۱. مدل مفهومی پژوهش

ب) عوامل جهانی شدن فرهنگ اربعین

در سال‌های اخیر، با گسترش رسانه‌ها و شبکه‌های اجتماعی، اخبار و تصاویر مربوط به راهپیمایی اربعین به طور گسترده‌ای در سراسر جهان منتشر می‌شود. این امر باعث شده است که بسیاری از مردم در سراسر دنیا با این مراسم عظیم آشنا شده و علاقه مند به شرکت در آن شوند. از طرف دیگر نهادها و سازمان‌های مختلفی در ایران و سایر کشورهای جهان برای ترویج فرهنگ اربعین و تشویق مردم به شرکت در این مراسم

فعالیت می‌کنند. این فعالیت‌ها شامل برگزاری همایش‌ها، جلسات سخنرانی، انتشار کتاب و مقاله و تولید فیلم و مستند است. همچنین راهپیمایی اربعین، پیام‌های مهمی از جمله ظلم‌ستیزی، ایثار، فداکاری و همبستگی را به جهانیان منتقل می‌کند. این پیام‌ها در دنیای امروز که گرفتار ظلم و ستم و تفرقه است، بسیار ارزشمند و مورد استقبال مردم قرار می‌گیرد.

ج) تأثیرات جهانی شدن فرهنگ اربعین

راهپیمایی اربعین حسینی، مسلمانان را از سراسر دنیا کنار یکدیگر جمع و زمینه‌ای برای ایجاد وحدت و همبستگی بین آنها فراهم می‌کند. این امر در شرایطی که جهان اسلام با چالش‌های مختلفی روبه‌رو است، از اهمیت بالایی برخوردار است. نیز آنکه راهپیمایی اربعین، فرصتی برای ترویج فرهنگ و آموزه‌های اسلام ناب محمدی به جهانیان است. این مراسم، نمادی از صلح، عدالت و برابری است و می‌تواند تصویری مثبت از اسلام به دنیا ارائه دهد. همچنین راهپیمایی اربعین، بستری برای گفتگوی بین ادیان و مذاهب مختلف فراهم می‌کند. زائران غیرمسلمان نیز در این مراسم شرکت می‌کنند و از نزدیک با آموزه‌های اسلام آشنا می‌شوند.

د) چالش‌ها و راهکارهای جهانی شدن فرهنگ اربعین حسینی

باتوجه به افزایش تعداد زائران اربعین در سال‌های اخیر، لازم است که زیرساخت‌های لازم برای ارائه خدمات به زائران در مسیر نجف به کربلا و همچنین در حرم امام حسین علیه السلام فراهم شود. همچنین باتوجه به جهانی شدن این فرهنگ، لازم است که هویت و اصالت این مراسم حفظ و از تحریف آن جلوگیری شود. راهپیمایی اربعین، فرصتی برای ترویج فرهنگ ایثار و فداکاری است. لازم است که این فرهنگ به نسل‌های آینده نیز منتقل شود. برای تحقق این امر، باید برنامه‌ریزی دقیق و جامعی انجام شود. در این راستا، می‌توان از روش‌های مختلف آینده‌پژوهی برای ترسیم سناریوهای مختلف آینده اربعین و بررسی پیامدهای هر یک از آنها استفاده کرد. در این پژوهش، با استفاده از روش‌های آینده‌پژوهی، ده سناریوی مختلف برای آینده اربعین حسینی ترسیم شده

است. این سناریوها شامل موارد زیر هستند:

سناریوی خوش بینانه: در این سناریو، اربعین حسینی به یک رویداد فرهنگی شاخص در سطح بین‌المللی تبدیل می‌شود و میلیون‌ها زائر از سراسر جهان در آن حضور می‌یابند. زیرساخت‌ها و امکانات به طور کامل توسعه می‌یابند، برنامه‌های فرهنگی متنوع و با کیفیتی اجرا می‌شوند، از فناوری اطلاعات و ارتباطات به طور مؤثر استفاده می‌شود، نهادها و سازمان‌های مختلف در توسعه اربعین مشارکت فعال می‌کنند، دیپلماسی فرهنگی به طور مؤثری اجرا می‌شود و آینده پژوهی به طور مستمر برای برنامه‌ریزی این رویداد بزرگ انجام می‌شود.

سناریوی بدبینانه: در این سناریو، اربعین حسینی با چالش‌های مختلفی مانند کمبود زیرساخت‌ها، مشکلات امنیتی، عدم مشارکت نهادها و سازمان‌ها و تنش‌های سیاسی و مذهبی روبه‌رو می‌شود. این چالش‌ها می‌تواند منجر به کاهش تعداد زائران و افت کیفیت این رویداد بزرگ شود.

سناریوی واقع بینانه: در این سناریو، اربعین حسینی به طور پیوسته در حال توسعه و پیشرفت است، اما با چالش‌هایی نیز روبه‌رو است. زیرساخت‌ها و امکانات به تدریج توسعه می‌یابند، برنامه‌های فرهنگی با کیفیت اجرا می‌شوند، از فناوری اطلاعات و ارتباطات به طور فزاینده‌ای استفاده می‌شود، نهادها و سازمان‌های مختلف در توسعه اربعین مشارکت می‌کنند، دیپلماسی فرهنگی به طور مؤثری اجرا و برنامه‌ریزی برای آینده این رویداد عظیم انجام می‌شود. سناریوی سازگار برای توسعه پیاده‌روی اربعین حسینی به عنوان یک رویداد فرهنگی جامعه شیعه مذهب در ادامه مورد کنکاش قرار می‌گیرد.

سناریوی اول: جهانی شدن

در این سناریو، اربعین حسینی به عنوان یک رویداد جهانی با حضور زائران از سراسر جهان به پدیده‌ای فراتر از یک مراسم مذهبی تبدیل می‌شود. این امر پیام‌های نهضت عاشورا را به گوش مردم سراسر دنیا رسانده و زمینه‌ساز گفتگوی بین ادیان و تمدن‌ها می‌شود.

الف) ملاحظات کلیدی

- توسعه زیرساخت‌های حمل و نقل، اقامت و پذیرایی برای میلیون‌ها زائر بین‌المللی.
- ترجمه متون و سخنرانی‌ها به زبان‌های مختلف، برگزاری برنامه‌های فرهنگی متنوع برای زائران از ملیت‌های گوناگون.
- استفاده از فناوری اطلاعات برای ارائه خدمات به زائران، مانند اپلیکیشن‌های راهنمای مسیر، خدمات ترجمه و نظایر آن.
- تأمین امنیت زائران در برابر خطرات داخلی و خارجی.
- رایزنی با کشورهای مختلف برای تسهیل حضور زائران در مراسم اربعین.

ب) تأثیرات

- تقویت هویت اسلامی در میان مسلمانان جهان و افزایش آگاهی از آموزه‌های مذهب شیعه.
- ایجاد فرصتی برای گفتگوی بین ادیان و تمدن‌ها و ترویج صلح و تفاهم بین ملت‌ها.
- رونق صنعت گردشگری مذهبی و ایجاد اشتغال برای مردم محلی.
- گسترش پیام‌های نهضت عاشورا به گوش مردم سراسر جهان و تأثیرگذاری بر فرهنگ و سیاست بین‌الملل.

ج) چالش‌ها

- مخالفت برخی کشورها و گروه‌ها با برگزاری مراسم اربعین.
- تأمین امنیت زائران در برابر خطرات تروریستی و...
- مدیریت تردد و ارائه خدمات به میلیون‌ها زائر از ملیت‌های مختلف.
- حفظ ارزش‌ها و سنت‌های مراسم اربعین در عین جهانی شدن آن.

د) فرصت‌ها

- جلب مشارکت سازمان‌های بین‌المللی و کشورهای مختلف در برگزاری مراسم اربعین.
- بین زائران از ملیت‌های مختلف و غنی‌تر شدن فرهنگ جوامع.
- ایجاد فرصت‌های شغلی و رونق اقتصادی در مناطق مرتبط با مراسم اربعین.
- استفاده از اربعین به عنوان پلی برای گفتگوی بین ادیان و تمدن‌ها و ترویج صلح و تفاهم بین ملت‌ها.

سناریوی دوم: وحدت‌آفرینی

در این سناریو، اربعین حسینی به عنوان فرصتی برای تقویت وحدت و همبستگی میان مسلمانان از مذاهب و اقوام مختلف تبدیل می‌شود. زائران در این مراسم با کنار گذاشتن اختلافات مذهبی و قومی، حول محور مشترک عشق به امام حسین علیه السلام گرد هم می‌آیند و پیام وحدت و همبستگی را به جهان مخابره می‌کنند.

الف) ملاحظات کلیدی

- تمرکز بر مشترکات مذهبی و انسانی میان مسلمانان از مذاهب و اقوام مختلف.
- برگزاری برنامه‌های گفتگو و نشست‌های مشترک میان علما و اندیشمندان از مذاهب مختلف.
- مقابله با تلاش‌های دشمنان اسلام برای ایجاد تفرقه میان مسلمانان.
- میان مسلمانان و تأکید بر وحدت امت اسلامی.

ب) تأثیرات

- تقویت وحدت امت اسلامی و همبستگی میان مسلمانان از مذاهب و اقوام مختلف.
- ایجاد جبهه متحد در برابر دشمنان اسلام و استکبار جهانی.
- ترویج صلح و ثبات در منطقه با ترویج گفتگو و تفاهم بین مسلمانان.
- ارتقای وجهه اسلام در جهان به عنوان دینی صلح‌آمیز و وحدت‌بخش.

ج) چالش‌ها

- تلاش‌های دشمنان اسلام برای ایجاد تفرقه میان مسلمانان.
- ضعف فرهنگ گفتگو و تفاهم بین مسلمانان از مذاهب مختلف.
- محدودیت‌های سیاسی برای برگزاری برنامه‌های وحدت‌آفرین.

د) فرصت‌ها

- استفاده از ظرفیت‌های عظیم مراسم اربعین برای ترویج وحدت و همبستگی.
- وجود اشتراکات مذهبی عمیق میان مسلمانان از مذاهب مختلف.
- تمایل فزاینده مسلمانان به وحدت و همبستگی در برابر چالش‌های مشترک.
- نقش رهبران مذهبی در ترویج وحدت و همبستگی میان مسلمانان.

سناریوی سوم: ترویج آموزه‌های دینی

در این سناریو، اربعین حسینی به عنوان فرصتی برای ترویج آموزه‌های دینی و اخلاقی اسلام، از جمله ایثار، شهادت، عدالت، ظلم‌ستیزی، امر به معروف و نهی از منکر به کار گرفته می‌شود. زائران در این مراسم با الگوگیری از سیره و آموزه‌های امام حسین علیه السلام و یاران باوفایش، در مسیر تعالی اخلاقی و معنوی گام برمی‌دارند و آموزه‌های دینی را در زندگی خود به کار می‌بندند.

الف) ملاحظات کلیدی

- برگزاری برنامه‌های آموزشی و تربیتی با محوریت آموزه‌های دینی و اخلاقی اسلام.
- توزیع کتاب، جزوه و سایر محتواهای مذهبی بین زائران.
- استفاده از رسانه‌ها برای ترویج آموزه‌های دینی و اخلاقی به زائران.
- ایجاد الگوهای رفتاری مناسب از طریق فعالیت‌های فرهنگی و تربیتی.

ب) تأثیرات

- ارتقای سطح اخلاقی جامعه با ترویج آموزه‌های دینی و اخلاقی.
- کاهش آسیب‌های اجتماعی با ترویج ارزش‌های اخلاقی مانند صبر، قناعت و

صداقت.

- تقویت بنیان خانواده با ترویج آموزه‌های دینی مانند احترام به والدین، صبر و گذشت و نظایر آن.
- حرکت به سوی جامعه‌ای آرمانی مبتنی بر آموزه‌های دینی و اخلاقی.

ج) چالش‌ها

- ضعف فرهنگ دینی در برخی از اقشار جامعه.
- تهاجم فرهنگی دشمنان برای ترویج ضد ارزش‌ها و تضعیف باورهای دینی.
- کمبود الگوهای رفتاری مناسب در جامعه.
- محدودیت‌های آموزشی برای ترویج آموزه‌های دینی و اخلاقی به زائران.

د) فرصت‌ها

- استفاده از ظرفیت‌های عظیم مراسم اربعین برای ترویج آموزه‌های دینی و اخلاقی.
- آمادگی و استقبال زائران از آموزش‌های دینی و اخلاقی.
- نیاز فزاینده جامعه به معنویت و آموزه‌های دینی.
- نقش نهادهای دینی در ترویج آموزه‌های دینی و اخلاقی به زائران.

سناریوی چهارم: توسعه گردشگری مذهبی

در این سناریو، تمرکز بر توسعه زیرساخت‌ها و خدمات برای تسهیل حضور زائران در مراسم اربعین و تبدیل این رویداد به یکی از قطب‌های مهم گردشگری مذهبی در جهان است. این امر علاوه بر رونق اقتصادی، به تبادلات فرهنگی بین زائران از ملیت‌های مختلف و معرفی فرهنگ و آئین‌های مذهبی ایران به جهانیان نیز کمک می‌کند.

الف) ملاحظات کلیدی

- توسعه زیرساخت‌های حمل‌ونقل، اقامت، پذیرایی، بهداشت و درمان برای زائران.

- ارائه خدمات متنوع به زائران مانند خدمات راهنمای زائر، خدمات ترجمه، خدمات بانکی و نظایر آن.
- ترویج گردشگری اربعین در سطح ملی و بین‌المللی.
- ایجاد زمینه برای سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در حوزه گردشگری اربعین.

ب) تأثیرات

- رونق اقتصادی در مناطق مرتبط با مراسم اربعین و ایجاد اشتغال برای مردم محلی.
- توسعه زیرساخت‌های شهری و روستایی در مناطق مرتبط با مراسم اربعین.
- معرفی فرهنگ و آئین‌های مذهبی ایران به جهانیان.
- تقویت دیپلماسی فرهنگی جمهوری اسلامی ایران.

ج) چالش‌ها

- فشارهای سیاسی: مخالفت برخی کشورها با توسعه گردشگری اربعین.
- مسائل امنیتی: تأمین امنیت زائران در برابر خطرات تروریستی و... .
- مدیریت زائران: مدیریت تردد و ارائه خدمات به میلیون‌ها زائر از ملیت‌های مختلف.
- مسائل فرهنگی: حفظ ارزش‌ها و سنت‌های مراسم اربعین در عین توسعه گردشگری آن.

د) فرصت‌ها

- استفاده از ظرفیت‌های عظیم مراسم اربعین برای توسعه گردشگری مذهبی.
- توجه دولت جمهوری اسلامی ایران به توسعه گردشگری و حمایت از این صنعت.

- علاقه‌مندی زائران از ملیت‌های مختلف به حضور در مراسم اربعین.
- وجود ظرفیت‌های فراوان برای سرمایه‌گذاری در حوزه گردشگری اربعین.

سناریوی پنجم: ترویج فرهنگ ایثار و خدمت

در این سناریو، اربعین حسینی به عنوان فرصتی برای ترویج فرهنگ ایثار و خدمت به خلق خدا تلقی می‌شود. زائران در این مراسم با الگوگیری از سیره و رفتار امام حسین علیه السلام و یاران باوفایش، در مسیر ایثار و خدمت به زائران دیگر و نیازمندان گام برمی‌دارند و فرهنگ ایثار و فداکاری را در جامعه ترویج می‌کنند.

الف) ملاحظات کلیدی

- برپایی موكب‌های خدماتی برای ارائه خدمات رایگان به زائران مانند غذا، آب، اسکان و خدمات درمانی.
- تشویق زائران به انجام فعالیت‌های جهادی مانند کمک به ساخت و ساز، نظافت معابر و نظایر آن.
- ترویج فرهنگ وقف و صدقه برای کمک به نیازمندان.
- برگزاری برنامه‌های فرهنگی با محوریت ایثار و فداکاری.

ب) تأثیرات

- تقویت روحیه ایثار و فداکاری در جامعه و افزایش حس نوع‌دوستی و همدلی.
- کمک به نیازمندان و رفع مشکلات آنها.
- حرکت به سوی جامعه‌ای نوع‌دوست و مبتنی بر ایثار و فداکاری.
- تقویت هویت دینی و انقلابی در جامعه.

ج) چالش‌ها

- ضعف فرهنگ ایثار و خدمت در برخی از اقشار جامعه.
- محدودیت‌های مالی برای ارائه خدمات رایگان به زائران.
- کمبود نیروی انسانی برای انجام فعالیت‌های جهادی.
- ضعف فرهنگ وقف و صدقه در جامعه.

د) فرصت‌ها

- استفاده از ظرفیت‌های عظیم مراسم اربعین برای ترویج فرهنگ ایثار و خدمت.
- آمادگی و استقبال زائران از انجام فعالیت‌های جهادی و کمک به نیازمندان.
- نیاز فزاینده جامعه به ایثار و فداکاری برای حل مشکلات و چالش‌ها.
- نقش نهادهای مردمی در ترویج فرهنگ ایثار و خدمت به زائران.

سناریوی ششم: ارتقاء هویت شیعه

در این سناریو، اربعین حسینی به عنوان فرصتی برای تقویت و ارتقای هویت شیعه در سطح ملی و بین‌المللی تلقی می‌شود. زائران در این مراسم با حضور خود در کنار مرقد امام حسین علیه السلام و یاران باوفایش، به هویت شیعی خود افتخار و آموزه‌های مذهب تشیع را به جهانیان معرفی می‌کنند.

الف) ملاحظات کلیدی

- تأکید بر آموزه‌های اصیل مذهب تشیع مانند عدالت، آزادی، ظلم‌ستیزی، امر به معروف و نهی از منکر.
- معرفی شخصیت والای امام حسین علیه السلام و تبیین فلسفه قیام ایشان.
- پاسخ به شبهات و شبهه‌افکنی‌های دشمنان مذهب تشیع.
- تقویت وحدت و همبستگی بین شیعیان جهان.

ب) تأثیرات

- افزایش آگاهی از مذهب تشیع در سطح ملی و بین‌المللی.
- تقویت هویت شیعی در بین نسل جوان و نوجوان.
- جذب مخاطبان جدید به مذهب تشیع.
- تقویت جایگاه شیعه در جهان.

ج) چالش‌ها

- ضعف در تبیین آموزه‌های اصیل مذهب تشیع به زائران و مخاطبان.

- تهاجم فرهنگی دشمنان برای تخریب و تحریف مذهب تشیع.
- وجود اختلافات مذهبی در برخی از جوامع.
- ضعف انسجام و وحدت بین شیعیان جهان.

د) فرصت‌ها

- استفاده از ظرفیت‌های عظیم مراسم اربعین برای ترویج و تبلیغ مذهب تشیع.
- آمادگی و استقبال زائران از آموزش‌های مذهبی و معرفتی.
- نیاز فزاینده جامعه به معنویت و آموزه‌های دینی.
- نقش علما و نخبگان شیعی در تبیین آموزه‌های مذهب تشیع به زائران.

سناریوی هفتم: تقویت زیرساخت‌ها

در این سناریو، تمرکز بر توسعه زیرساخت‌های حمل‌ونقل، اقامت، پذیرایی، بهداشت و درمان برای تسهیل حضور زائران در مراسم اربعین و ارائه خدمات مناسب به آنها است. این امر علاوه بر ارتقای کیفیت تجربه زائران، به رونق اقتصادی منطقه و ایجاد اشتغال برای مردم محلی نیز کمک می‌کند.

الف) ملاحظات کلیدی

- توسعه شبکه حمل‌ونقل عمومی برای جابه‌جایی زائران مانند راه‌آهن، مترو، اتوبوس و نظایر آن.
- احداث هتل، زائرسرا و مجتمع‌های اقامتی جدید برای زائران.
- ارتقای کیفیت و تنوع خدمات پذیرایی مانند غذا، آب و اسکان.
- احداث و تجهیز بیمارستان‌ها، مراکز درمانی و داروخانه‌ها برای ارائه خدمات به زائران.
- ارتقای امنیت زائران با توسعه زیرساخت‌های امنیتی مانند دوربین‌های مداربسته و گشت‌های انتظامی.

ب) تأثیرات

- ارتقای کیفیت خدمات ارائه شده به زائران و افزایش رضایت آنها.
- رونق اقتصادی منطقه و ایجاد اشتغال برای مردم محلی.
- جذب گردشگران بیشتر به منطقه و معرفی ظرفیت‌های گردشگری آن.
- ارتقای وجهه بین‌المللی جمهوری اسلامی ایران و نشان دادن توانمندی‌های آن در میزبانی از زائران.

ج) چالش‌ها

- فقدان منابع مالی کافی برای توسعه زیرساخت‌ها.
- محدودیت زمانی برای انجام پروژه‌های توسعه‌ای.
- فقدان برنامه‌ریزی جامع و هماهنگ برای توسعه زیرساخت‌ها.
- ضرورت توجه به ملاحظات زیست‌محیطی در توسعه زیرساخت‌ها.

د) فرصت‌ها

- استفاده از ظرفیت‌های عظیم مراسم اربعین برای جلب توجه و سرمایه‌گذاری در توسعه زیرساخت‌ها.
- توجه دولت جمهوری اسلامی ایران به توسعه زیرساخت‌ها برای تسهیل حضور زائران در مراسم اربعین.
- جلب مشارکت بخش خصوصی در توسعه زیرساخت‌ها.
- استفاده از تجربیات سایر کشورها در توسعه زیرساخت‌های زائران.

سناریوی هشتم: استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات

در این سناریو، تمرکز بر استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات برای ارائه خدمات بهتر و آسان‌تر به زائران در مراسم اربعین است. این امر شامل مواردی مانند ارائه اپلیکیشن‌های راهنمای زائر، خدمات الکترونیکی، اینترنت پرسرعت و نظایر آن می‌شود.

الف) ملاحظات کلیدی

- توسعه اپلیکیشن‌های راهنمای زائر برای ارائه اطلاعات به زائران مانند نقشه مسیر، مکان موب‌ها، خدمات درمانی و مانند آن.
- ارائه خدمات الکترونیکی به زائران مانند رزرو هتل و زائرسرا، خرید بلیت و پرداخت نذورات.
- ایجاد شبکه وای فای پرسرعت در مسیرها و محل‌های استقرار زائران.
- ارائه خدمات مبتنی بر مکان مانند مسیریابی، معرفی اماکن مذهبی و تاریخی.
- استفاده از سامانه‌های هوشمند مدیریت ترافیک.

ب) تأثیرات

- ارائه خدمات آسان‌تر و سریع‌تر به زائران و افزایش رضایت آنها.
- کاهش هزینه‌های ارائه خدمات به زائران و افزایش بهره‌وری.
- ارتقاء امنیت زائران با استفاده از سامانه‌های پایش و مراقبت.
- مدیریت بهتر تردد و اسکان زائران با استفاده از فناوری اطلاعات.

ج) چالش‌ها

- فقدان زیرساخت‌های مناسب مانند اینترنت پرسرعت و شبکه‌های مخابراتی در برخی از مناطق.
- فقدان دانش فنی کافی برای توسعه و استفاده از فناوری اطلاعات در بین برخی از موب‌ها و نهادهای مرتبط.
- محدودیت‌های مالی برای سرمایه‌گذاری در حوزه فناوری اطلاعات.
- وجود شکاف دیجیتال بین زائران و عدم دسترسی برخی از آنها به فناوری اطلاعات.

د) فرصت‌ها

- استفاده از ظرفیت‌های عظیم مراسم اربعین برای جلب توجه و سرمایه‌گذاری در

حوزه فناوری اطلاعات.

- توجه دولت جمهوری اسلامی ایران به استفاده از فناوری اطلاعات برای ارائه خدمات بهتر به زائران.
- جلب مشارکت شرکت‌های دانش‌بنیان در توسعه و ارائه راه‌حل‌های فناورانه برای زائران.
- استفاده از تجربیات سایر کشورها در استفاده از فناوری اطلاعات در مراسم‌های مذهبی.

سناریوی نهم: پژوهش و آموزش

در این سناریو، اربعین حسینی به عنوان فرصتی برای توسعه پژوهش و مطالعات در حوزه‌های مختلف فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و سیاسی تلقی می‌شود. این امر با توجه به حضور میلیونی زائران از ملیت‌ها و فرهنگ‌های مختلف در این مراسم، می‌تواند بستری مناسب برای انجام پژوهش‌های میدانی و جمع‌آوری اطلاعات ارزشمند باشد.

الف) ملاحظات کلیدی

- حمایت از پژوهشگران برای انجام تحقیقات در حوزه‌های مرتبط با اربعین.
- ایجاد مراکز پژوهشی تخصصی برای مطالعه و بررسی ابعاد مختلف مراسم اربعین.
- برگزاری همایش‌ها و کارگاه‌های آموزشی برای تبادل نظر و ارائه دستاوردهای پژوهشی.
- انتشار یافته‌های پژوهشی در قالب کتاب و مقاله.
- برگزاری جلسات و سخنرانی‌ها با حضور اساتید برجسته حوزه و دانشگاه در طول مسیر پیاده‌روی و در موبک‌ها.
- تولید و توزیع محتوای آموزشی در قالب کتاب، جزوه، بروشور و فیلم به زبان‌های مختلف.
- استفاده از فضای مجازی برای آموزش و ترویج معارف به زائران در سراسر جهان.

- برگزاری مسابقات و جشنواره‌های فرهنگی با محوریت عاشورا و سیره امام حسین علیه السلام.

ب) تأثیرات

- افزایش آگاهی و معرفت زائران نسبت به معارف اسلامی، به ویژه فرهنگ عاشورا و سیره امام حسین علیه السلام.
- تقویت باورهای دینی و تعهدات مذهبی زائران.
- ترویج سبک زندگی اسلامی و اخلاقی بر اساس آموزه‌های دین مبین اسلام.
- ایجاد وحدت و همدلی بین مسلمانان از سراسر جهان.
- ارائه راهکارهای مدیریتی برای تسهیل حضور زائران و ارتقای کیفیت خدمات ارائه شده به آنها.
- تقویت هویت شیعی و ترویج فرهنگ عاشورایی.
- معرفی اربعین حسینی به عنوان یک پدیده فرهنگی و مذهبی منحصر به فرد به جهانیان.

ج) چالش‌ها

- فقدان منابع مالی کافی برای حمایت از پژوهشگران و انجام تحقیقات.
- فقدان زیرساخت‌های پژوهشی مناسب مانند کتابخانه‌ها، مراکز اسناد و نظایر آن.
- فقدان هماهنگی بین دستگاه‌های مختلف در زمینه پژوهش و مطالعات مرتبط با اربعین.
- محدودیت‌های دسترسی به اطلاعات و داده‌های مربوط به مراسم اربعین.
- محدودیت زمانی زائران برای شرکت در برنامه‌های آموزشی.
- تنوع فرهنگی و زبانی زائران و نیاز به ارائه محتوای آموزشی به زبان‌های مختلف.
- فقدان زیرساخت‌های آموزشی مناسب در برخی از مناطق مسیر پیاده‌روی اربعین.

- ضعف در جذب مخاطب و جلب توجه زائران به برنامه‌های آموزشی.

د) فرصت‌ها

- استفاده از ظرفیت‌های عظیم مراسم اربعین برای جلب توجه و حمایت از پژوهش و مطالعات.
- توجه نهادهای مختلف مانند دانشگاه‌ها، مراکز پژوهشی و حوزه‌های علمیه به انجام پژوهش در حوزه اربعین.
- استفاده از نظرات و تجربیات زائران در انجام پژوهش‌های مرتبط با اربعین.
- استفاده از تجربیات سایر کشورها در زمینه پژوهش و مطالعات مرتبط با رویدادهای مذهبی.

سناریوی پژوهش و مطالعات اربعین، نقشی کلیدی در افزایش دانش و آگاهی درباره این مراسم عظیم، ارائه راهکارهای مدیریتی برای تسهیل حضور زائران و معرفی اربعین به جهانیان ایفا می‌کند. همچنین در افزایش آگاهی و معرفت زائران، تقویت باورهای دینی و ترویج سبک زندگی اسلامی موثر است. با برنامه‌ریزی دقیق، تولید محتوای مناسب و استفاده از روش‌های نوین آموزشی، می‌توان به بستری مناسب برای آموزش و ترویج معارف در این مراسم عظیم دست یافت.

سناریوی دهم: مشارکت حداکثری

در این سناریو، تمرکز بر جلب مشارکت حداکثری آحاد مردم، نهادها، سازمان‌ها و بخش‌های مختلف در برگزاری و ساماندهی مراسم اربعین حسینی است. این امر از طریق ایجاد بستر مناسب برای مشارکت‌های مردمی، توانمندسازی گروه‌های جهادی و استفاده از ظرفیت‌های بالقوه اقشار مختلف جامعه امکان‌پذیر خواهد بود.

الف) ملاحظات کلیدی

- ایجاد ستاد مردمی اربعین با حضور نمایندگان از اقشار مختلف مردم، نهادها و سازمان‌ها.

- تقسیم وظایف و مسئولیت‌های مختلف مرتبط با برگزاری مراسم اربعین بین گروه‌های مردمی و نهادها.
- توانمندسازی گروه‌های جهادی با ارائه آموزش، تجهیزات و منابع لازم.
- استفاده از ظرفیت‌های فضای مجازی برای اطلاع‌رسانی، جذب مشارکت و هماهنگی بین گروه‌های مختلف.

ب) تأثیرات

- تقویت روحیه مشارکت و همدلی بین مردم و ایجاد حس تعلق خاطر به مراسم اربعین.
- ارتقای کیفیت خدمات ارائه شده به زائران با استفاده از توان و ظرفیت‌های مردمی.
- کاهش تصدی‌گری دولت و افزایش نقش مردم در برگزاری مراسم اربعین.
- توزیع عادلانه منافع اقتصادی اربعین بین اقشار مختلف مردم و ساکنان مناطق مسیر پیاده‌روی.

ج) چالش‌ها

- فقدان فرهنگ مشارکت فعال در بین برخی از اقشار جامعه.
- محدودیت منابع مالی و امکانات برای توانمندسازی گروه‌های مردمی.
- نبود هماهنگی کافی بین دستگاه‌های مختلف در زمینه مشارکت مردمی در اربعین.
- ضعف زیرساخت‌های مردمی در برخی از مناطق مسیر پیاده‌روی اربعین.

د) فرصت‌ها

- استفاده از ظرفیت‌های عظیم مراسم اربعین برای جلب توجه و مشارکت حداکثری مردم.
- آمادگی و اشتیاق مردم برای مشارکت در برگزاری مراسم اربعین.

- حمایت دولت جمهوری اسلامی ایران از مشارکت مردمی در اربعین.
- استفاده از تجربیات سایر کشورها در زمینه مشارکت مردمی در برگزاری رویدادهای بزرگ.

باتوجه به مطالب ارائه شده، می‌توان نتیجه گرفت که سناریونویسی می‌تواند ابزاری کارآمد برای برنامه‌ریزی توسعه اربعین حسینی باشد. با استفاده از این روش، می‌توان سناریوهای مختلفی را برای آینده این رویداد عظیم ترسیم کرد و پیامدهای هر یک از آنها را بررسی کرد. این امر می‌تواند به انتخاب بهترین راهبردها برای توسعه اربعین حسینی و تبدیل آن به یک رویداد فرهنگی شاخص در سطح بین‌المللی کمک کند.

در سناریونویسی توسعه اربعین حسینی، باید به ابعاد مختلف این رویداد، از جمله زیرساخت‌ها، امکانات، برنامه‌های فرهنگی، استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات، مشارکت نهادها و سازمان‌ها، دیپلماسی فرهنگی و آینده‌پژوهی توجه شود. با ترسیم و بررسی سناریوهای مختلف، می‌توان به درک عمیق‌تر از چالش‌ها و فرصت‌های توسعه اربعین حسینی دست یافت و بهترین راهبردها را برای تحقق اهداف این رویداد عظیم انتخاب کرد. با استفاده از سناریونویسی و سایر روش‌های برنامه‌ریزی، می‌توان گام‌های بلندی در راستای توسعه اربعین حسینی و تبدیل آن به یک رویداد فرهنگی شاخص در سطح بین‌المللی برداشت. باتوجه به ده سناریوی ارائه شده و نتیجه‌گیری‌های حاصل از آنها، می‌توان ابعاد قابل اجرا برای پیاده‌سازی این سناریوها را واکاوی کرد و همچنین راهبردهای اجرایی این عوامل را مورد بررسی قرارداد که در جدول (۱) مشخص شده‌اند.

جدول ۱. ابعاد سناریوها و شناخت الزامات و پیامدهای آنها

ابعاد سناریو	الزامات	اثرات و پیامدها
رشد و توسعه پایدار و آمادگی‌ها	احداث زائرسراها و موکب‌های جدید	با معماری ایرانی - اسلامی، زیبایی و شکوه، نمایش هویت شیعی
	بهبودی و نوسازی زائرسراها و موکب‌های موجود	ارتقای کیفیت، افزایش ظرفیت، ارائه خدمات بهتر
	توسعه شبکه حمل و نقل	افزایش تعداد اتوبوس‌ها، قطارها، جاده‌های جدید، ارتقای کیفیت شبکه

ابعاد سناریو	الزامات	اثرات و پیامدها
برنامه ریزی فرهنگی	توسعه شبکه ارتباطات	افزایش پوشش تلفن همراه و اینترنت، ارائه خدمات Wi-Fi رایگان
	تجهیز زائرسراها و موبک ها به امکانات رفاهی	حمام، دستشویی، آب آشامیدنی، برق، تهویه مطبوع
	تأسیس مراکز درمانی و بهداشتی	ارائه خدمات پزشکی و اورژانس به زائران
	برقراری امنیت زائران	با همکاری نهادهای امنیتی و انتظامی
	حفظ نظافت و بهداشت محیط	جمع آوری زباله، دفع فاضلاب، سم پاشی
	برگزاری همایش ها و نشست های علمی و فرهنگی	با موضوعات مرتبط با اربعین (تاریخ، فرهنگ، مذهب، فلسفه)
	برپایی نمایشگاه ها	عکس، فیلم، اسناد تاریخی، دستاوردهای علمی و فرهنگی
	اجرای برنامه های مداحی، قرائت قرآن و دعا	توزیع کتاب و نشریات مذهبی، برگزاری مسابقات فرهنگی و هنری
	برگزاری برنامه های تفریحی و ورزشی	برای زائران و خادمان
	دعوت از شخصیت های مذهبی و فرهنگی	از کشورهای مختلف برای تبادل فرهنگی و معرفی فرهنگ شیعه
استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات	برگزاری برنامه های مشترک فرهنگی	با سایر کشورهای اسلامی و شیعه
	ایجاد وب سایت و اپلیکیشن	ارائه اطلاعات و خدمات به زائران (نقشه مسیر، لیست زائرسراها، خدمات پزشکی، راهنمایی و مسیریابی)
	پوشش زنده مراسم و برنامه های اربعین	در رسانه ها (تلویزیون، رادیو، شبکه های اجتماعی)
	استفاده از شبکه های اجتماعی	اطلاع رسانی، تبلیغات (تصاویر، فیلم ها، اخبار)
	تولید محتوای چندرسانه ای و مجازی	فیلم های کوتاه، انیمیشن ها، بازی های آموزشی
مشارکت فعال نهادها و سازمان ها	ارائه خدمات الکترونیکی	ثبت نام زائران، رزرو زائرسرا، پرداخت نذورات
	همکاری دولت ها و سازمان های بین المللی	یونسکو، سازمان ملل متحد
	مشارکت تشکل های مردمی و مذهبی	هیئت ها، حسینیه ها، نهادهای خیریه
	جلب حمایت خیرین و واقفان	سرمایه گذاری، ارائه خدمات
	ایجاد ستاد هماهنگی اربعین	با حضور نهادها و سازمان های مختلف

ابعاد سناریو	الزامات	اثرات و پیامدها
توسعه دیپلماسی فرهنگی	دعوت از شخصیت‌های مذهبی و فرهنگی	از کشورهای مختلف برای شرکت در اربعین
	برگزاری برنامه‌های فرهنگی مشترک	با سایر کشورهای اسلامی و شیعه
	تعمیق روابط با سایر ملل	گفتگوی بین ادیان، صلح و دوستی
آینده پژوهی	استفاده از روش‌های مختلف آینده پژوهی	برای تحلیل آینده پیاده روی اربعین
	شناسایی سناریوهای کلیدی برنامه ریزی برای چالش‌ها و فرصت‌های مقابل این رویداد عظیم	بررسی پیامدهای آنها
نقش رسانه‌ها	انعکاس گسترده پیاده روی اربعین	در رسانه‌های داخلی و خارجی
	معرفی فرهنگ شیعه به جهانیان	از طریق برنامه‌های مختلف
	زدودن غبار اسلام‌هراسی و تفرقه‌افکنی	با ارائه تصویری واقعی از اربعین
هویت شیعه	ارتقای هویت شیعه	از طریق برنامه‌های فرهنگی و آموزشی
	تقویت وحدت و همدلی بین مسلمانان	حفظ روابط و ارتباطات اسلامی
گفتگوی بین ادیان	در قالب همایش‌ها، نشست‌ها، و برنامه‌های مشترک	ایجاد بستری برای گفتگوی بین ادیان و مذاهب
	فرصتی برای تبادل افکار و اندیشه‌ها	در مورد موضوعات مختلف مانند صلح، دوستی، و عدالت
	تقویت احترام متقابل و درک بین ادیان	برای صلح و ثبات جهانی
صلح و دوستی	ترویج صلح و دوستی	بین ملت‌ها و ادیان
	تقویت همبستگی و انسجام	بین ادیان و ملت‌ها
	ایجاد جهانی عاری از خشونت و ظلم	با ترویج آموزه‌های اربعین
راهبردهای پیاده‌سازی سناریوهای توسعه اربعین حسینی		
راهبرد	روش	
توجه به نیازها و خواسته‌های زائران	در برنامه‌ریزی و اجرای برنامه‌ها	
استفاده از نظرات و پیشنهادهای کارشناسان و متخصصان	نشست، همایش، دعوت و ...	

ابعاد سناریو	الزامات	اثرات و پیامدها
آموزش و توانمندسازی خادمان	در حوزه‌های مختلف مرتبط با اربعین برای ارائه خدمات بهتر به زائران	
توجه به حفظ محیط زیست	در مسیر پیاده روی و در زائرسراها و موكب‌ها	
استفاده از ظرفیت‌های گردشگری	باهداف توسعه اربعین حسینی	

سازوکار مبتنی بر سناریوهای ده‌گانه برای جهانی شدن اربعین حسینی با روش‌های آینده‌پژوهی

برای جهانی شدن اربعین حسینی و تبدیل آن به یک رویداد فرهنگی شاخص در سطح بین‌المللی، می‌توان با استفاده از روش‌های آینده‌پژوهی، سازوکاری مبتنی بر ده سناریوی ارائه شده در نظر گرفت. این سازوکار شامل مراحل زیر است:

مرحله اول: تحلیل روندها

- شناسایی روندهای کلیدی نظیر روندهای سیاسی، اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی، و تکنولوژیکی که می‌توانند بر آینده پیاده روی اربعین تأثیر بگذارند.
- تحلیل سناریوهای کلیدی مختلفی که می‌توانند بر اساس روندهای شناسایی شده شکل بگیرند.
- ارزیابی سناریوها و احتمال وقوع هر یک از سناریوها و پیامدهای آنها برای پیاده روی اربعین.

مرحله دوم: برنامه ریزی راهبردی

- تعیین اهداف بلندمدت و کوتاه مدت برای جهانی شدن پیاده روی اربعین.
- تدوین راهبردها با توجه به سناریوهای کلیدی و اهداف تعیین شده.
- تخصیص منابع مورد نیاز برای اجرای راهبردها.
- ایجاد ساختار سازمانی لازم برای اجرای راهبردها.
- مرحله سوم: اجرا و نظارت
- اجرای راهبردهای تدوین شده.

- نظارت و ارزیابی به طور مستمر بر اجرای راهبردها.
  - انطباق با تغییرات در صورت نیاز.
- در هر یک از مراحل بالا، می‌توان از روش‌های مختلف آینده‌پژوهی به شرح زیر استفاده کرد:
- مرحله اول: می‌توان از روش تحلیل روند برای شناسایی روندهای کلیدی و از روش دلفی برای نظرخواهی از متخصصان در مورد سناریوهای کلیدی استفاده کرد.
  - مرحله دوم: می‌توان از روش سناریونویسی برای تدوین راهبردها و از روش شبیه‌سازی برای ارزیابی پیامدهای آنها استفاده کرد.
  - مرحله سوم: می‌توان از روش تحلیل محتوا برای نظارت بر اجرای راهبردها و از روش مصاحبه برای جمع‌آوری بازخورد ذی‌نفعان استفاده کرد.
- با استفاده از این سازوکار، می‌توان به طور فعالانه برای جهانی شدن اربعین حسینی برنامه‌ریزی و اقدام کرد و از چالش‌ها و فرصت‌های این رویداد عظیم به بهترین نحو استفاده کرد. علاوه بر این، می‌توان اقدامات زیر را نیز برای تقویت این سازوکار در نظر گرفت:
- استفاده از ابزارها و فناوری‌های نوین: مانند هوش مصنوعی، یادگیری ماشین، و اینترنت اشیا برای جمع‌آوری داده‌ها، تحلیل اطلاعات و پیش‌بینی روندها.
  - ظرفیت‌سازی: با برگزاری دوره‌های آموزشی و کارگاه‌های تخصصی، ظرفیت لازم برای استفاده از روش‌های آینده‌پژوهی را در میان نهادها و سازمان‌های مختلف مرتبط با پیاده‌روی اربعین ایجاد کرد.
  - جلب مشارکت ذی‌نفعان: مانند زائران، خادمان، مسئولان و کارشناسان.
- با اجرای این اقدامات، می‌توان اطمینان حاصل کرد که سازوکار مبتنی بر سناریوهای ده‌گانه برای جهانی شدن اربعین حسینی به طور مؤثر و کارآمد اجرا می‌شود و به تحقق اهداف این رویداد عظیم کمک می‌کند.

نتیجه

اربعین حسینی، یادآور حماسه جاودانه ایثار و شهادت، تجلی عشق و ارادت به خاندان عصمت و طهارت و فرصتی برای تعمیق باورهای دینی و تقویت هویت شیعی است. این مراسم عظیم، با حضور میلیونی زائران از سراسر جهان، به عنوان یکی از بزرگ‌ترین اجتماعات مذهبی در دنیا شناخته می‌شود و پیام صلح، وحدت و همدلی را به گوش جهانیان می‌رساند. اربعین حسینی، فراتر از یک مراسم مذهبی، دارای ابعاد و اثرات گسترده‌ای در حوزه‌های مختلف فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و اقتصادی است. این رویداد بزرگ، فرصتی برای ترویج معارف اسلامی، تقویت وحدت بین مسلمانان، توسعه گردشگری مذهبی، ایجاد اشتغال و رونق اقتصادی منطقه و همچنین بستری برای تبادل فرهنگی و گفتگوی بین ادیان محسوب می‌شود. با برنامه‌ریزی و اجرای سناریوهای ارائه شده در این نوشتار، می‌توان به ارتقای کیفیت تجربه زائران، توسعه زیرساخت‌ها و خدمات ارائه شده، ترویج فرهنگ و معارف اسلامی و تبدیل اربعین حسینی به یک رویداد بین‌المللی با پیامی جهانی دست یافت. هر یک از این سناریوها، نقشی کلیدی در ارتقاء کیفیت تجربه زائران، توسعه و رونق اربعین حسینی و ترویج ارزش‌های اسلامی و انسانی ایفا می‌کنند. با برنامه‌ریزی دقیق، جلب منابع مالی، مشارکت نهادها و مردم و استفاده از ظرفیت‌های بالقوه موجود، می‌توان به اربعینی پویا، معنوی و توسعه‌یافته دست یافت و پیام صلح، وحدت و همدلی این حماسه عظیم را به جهانیان مخابره کرد. اربعین حسینی، نماد عشق و ارادت به خاندان عصمت و طهارت و تجلی ایثار و شهادت است. این مراسم عظیم، فرصتی برای تقویت هویت شیعی، ترویج صلح و وحدت بین مسلمانان و گفتگوی بین ادیان محسوب می‌شود. اربعین، سفری به سوی معنویت، همدلی و توسعه است. سفری که می‌تواند در مسیر تعالی فردی و اجتماعی جامعه گام بردارد و الگویی برای سایر جوامع در برگزاری مراسم‌های مذهبی و فرهنگی باشد. برای جهانی شدن اربعین حسینی و تبدیل آن به یک رویداد فرهنگی شاخص در سطح بین‌المللی، می‌توان با استفاده از روش‌های آینده‌پژوهی، سازوکاری

مبتنی بر ده سناریوی ارائه شده در نظر گرفت. این سازوکار شامل سه مرحله اصلی تحلیل روندها، برنامه ریزی راهبردی و اجرا و نظارت است. در هر یک از این مراحل، می توان از روش های مختلف آینده پژوهی مانند تحلیل روند، دلفی، سناریونویسی، شبیه سازی، تحلیل محتوا و مصاحبه استفاده کرد. علاوه بر این، می توان با استفاده از ابزارها و فناوری های نوین، ظرفیت سازی و جلب مشارکت ذی نفعان، به غنی تر شدن نتایج و اجرای مؤثرتر این سازوکار کمک کرد. جهانی شدن اربعین، فرصتی بی نظیر برای ترویج فرهنگ و ارزش های اسلامی در سطح جهانی، تقویت وحدت بین مسلمانان و ایجاد گفتگوی بین ادیان است. با استفاده از روش های آینده پژوهی و برنامه ریزی دقیق، می توان این رویداد عظیم را به الگویی برای سایر جوامع در برگزاری مراسم های مذهبی و فرهنگی تبدیل کرد و پیام صلح، وحدت و همدلی را به گوش جهانیان رساند.

منابع

- اکوانی، عباس (۱۳۹۹)، «بررسی تاثیر راهپیمایی اربعین حسینی در ترویج فرهنگ حسینی و تمدن شیعی»، نخبگان علوم و مهندسی، دوره ۵، ش ۵، ص ۱۳۱-۱۳۸.
- تاج بخش، غلامرضا (۱۴۰۱)، «آسیب های پیاده روی اربعین حسینی: بررسی جامعه شناختی»، شیعه پژوهی، دوره ۸، ش ۲۲، ص ۱۱۳-۱۳۷.
- تهامی، طه (۱۳۹۰)، «اربعین حسینی/ ۲۰ صفر»، پیام زن، ش ۲۳۸، مقاله ۱، دوره ۱۳۹۰.
- خاکی، محمد و سید قاسم حسینی (۱۳۹۹)، «نقش راهپیمایی اربعین حسینی در ایجاد تمدن نوین اسلامی»، پژوهش نامه معارف حسینی، دوره ۵، ش ۱۹، ص ۹۳-۱۱۴.
- درودیان، محمد جواد (۱۳۹۷)، «منظر معنوی رویداد پیاده روی اربعین حسینی»، دوره ۱۰، ش ۴۵، زمستان، ص ۵۶-۶۵.
- سامانی، سید محمود (۱۳۹۷)، «کارکردهای سیاسی اجتماعی و فرهنگی اربعین حسینی»، فصلنامه فرهنگ زیارت، دوره ۹، ش ۳۵، ص ۳۷-۵۶.
- غفاری هاشجین، زاهد و محمد آقائی (۱۳۹۷)، «پیاده روی اربعین حسینی به مثابه جنبش اجتماعی»، دانش سیاسی، دوره ۱۴، ش ۱، ص ۱-۲۱.

- فتح‌الله نژاد زنگی آبادی، هادی (۱۳۹۷)، «نقش فرهنگی تجمع اربعین حسینی»، فصلنامه فرهنگ زیارت، دوره ۹، ش ۳۷، دی، ص ۲۷-۵۰.
- موسوی، سید محمد و رضا بیات (۱۳۹۷)، «کاوشی در آیین پیاده‌روی اربعین حسینی و اثرگذاری کارکردهای اجتماعی و سیاسی آن»، پژوهش‌نامه فرهنگ و رسانه (نامه فرهنگ و ارتباطات)، ش ۱، پیاپی ۳، سال سوم، پاییز و زمستان، ص ۹۳-۱۱۶.

